

Rusforebygging som fungerer

Vedtatt av SVs landsstyre 14. mai 2023.

I 2021 ble forslaget om en reform av rusfeltet stemt ned, til tross for at en rekke partier, på både høyre- og venstre-siden ønsket å gå fra straff til hjelp i møte med rusbrukere. SV vil fortsette å jobbe for en gjennomarbeidet og god rusreform, der vi også sikrer god sosialfaglig oppfølging til de som trenger det.

Flere av partiene som stemte mot rusreformen, mente at det var mulig å skille mellom unge og såkalte tunge rusbrukere, og mente at unge rusbrukere skal straffes hardere enn andre. Generelt i samfunnet har vi lavere strafferammer for unge, nettopp fordi straff er skadelig og fordi vi vil legge til rette for en tryggere fremtid. Det er ingen grunn til at en skal tenke motsatt når det kommer til ruspolitikk. Aktivitetstilbud til barn og unge er en av de beste måtene å hjelpe med sosial tilpasning, og forebygging av rus. Dette er tiltak som favner bredt og som vil treffe mange med ulike utfordringer. Dette bør Norges rusforebyggingspolitikk bygge på.

I etterkant av Stortingets beslutning i 2021 gjorde høyesterett en gjennomgang av rusbrukeres møte med politiet. Det ble avdekket en rekke alvorlig feil fra politiets side og praksis er nå endret. Som et uventet resultat av dette har politiet nå færre virkemidler i møte med unge rusbrukere, enn de ville hatt om rusreformen ble vedtatt. I forslaget til lovendring var det også lagt inn en klausul om at politiet kunne pålegge obligatorisk oppmøte ved kommunale ruseenheter. Nå står vi i den spesielle situasjonen at ruseenheter er opprettet, men ingen sendes dit.

Bygge ut hjelpetilbudet i kommunene

Rusproblemer er et samfunnsproblem, ikke et individuelt problem. Forebygging av misbruk av rusmidler dreier seg om mer enn ruspolitikk alene. Et godt og inkluderende samfunn er den viktigste forutsetningen for å forebygge misbruk. Behandlingstilbudet til personer med rusproblemer må styrkes kraftig, både i spesialisthelsetjenesten og i kommunal oppfølging

Kommunene har stort behov for å ruste opp det forebyggende og det sosialfaglige hjelpeapparatet. De rådgivende ruseenheter har vært feil virkemiddel i mange kommuner fordi få ungdommer henvises og prinsippet om forebygging ikke er godt nok ivaretatt. Kommunene må få nok ressurser til å utvikle gode lokale tilbud, inkludert bedre lavterskeltilbud.

Straff er ikke forebygging

Politiet er gjerne den første instansen som er i kontakt med unge om deres rusbruk, men dette blir med straffeforfølgning og ikke behandlingstilbud. Et av virkemidlene politiet bruker i forebyggende arbeid er ruskontrakter, dersom du er under 18. I en del tilfeller må man møte hos politiet jevnlig over en fastsatt periode og avlegge urinprøver, i tillegg til stikkprøver. Det legges fram som et frivillig tilbud, men realiteten er at valget ofte er mellom å signere en ruskontrakt, eller å bli anmeldt for bruk og besittelse.

Tilbakemeldinger fra kommuner med ruskontrakter er at de kan ramme svært usosialt. Det er derfor avgjørende at kommunene settes i stand til å yte tillitsbasert hjelp der reel medvirkning ligger til grunn.

Når ungdommer møtes med skremselspropaganda om at deres fremtid er over dersom en blir tatt med rus, gjør det at mange unge kvier seg for å be om hjelp fra helsevesenet. Vi krever reell rusforebygging og skadeforebygging.

Det er på tide med en forebygging som faktisk fungerer

Forebygging handler om å motvirke skjevutvikling, og forhindre at problemene blir verre. Hovedmålet er å hjelpe mennesker, spesielt unge, til å unngå eller utsette bruk av rusmidler, og å hjelpe de som allerede har startet å unngå utvikling av rusavhengighet.

FN sin internasjonale standard for forebygging av rusbruk er basert på preventive tiltak som blir iverksatt fra før fødsel og til en er ung voksen. Det er mye som bidrar til å øke sjansen for å utvikle rusproblemer. Sosiale forhold i tidlig barndom og oppvekst har stor betydning. Dette omfatter blant annet omsorgssvikt, mishandling, svak tilknytning til skolen og lokalmiljøet, lærevansker, sosiale normer som fasiliterer rusbruk, og en oppvekst i fattige og marginaliserte lokalmiljøer. FNs internasjonale standarder slår fast at kampen mot sosiale forskjeller er den beste forebyggingen mot rusbruk.

Det er skammelig at i verdens rikeste land setter lommeboka til foreldrene en begrensning deltakelse i sosiale fellesskap. Det er viktig at ungdom har tilgang på sosiale møteplasser uavhengig av lommebok og som er langt unna rus og russalg. Derfor ønsker vi gode, og gratis fritidsaktiviteter. Vi mener også at unge skal ha mulighet og makt til å påvirke fritidsaktivitetene i sin kommune. Da får vi fritidsaktiviteter som treffer ungdommene i kommunen, og barn og unge får delta aktivt inn i sitt lokalmiljø.

Mange kommuner har en "Samordning av lokale rus-og kriminalitetsforebyggende tiltak" (SLT), eller tilsvarende. Dette kan være en viktig ressurs i forebyggings-og skadeforebyggingsarbeidet i kommuner, men i dag er praksisen veldig ulik fra kommune til kommune. Noen steder fungerer det veldig godt, mens andre steder skader det mer enn det nytter. Derfor vil vi ha en helhetlig evaluering av ordningen, med mål om å samkjøre SLT-arbeidet i tråd med FN-standarder om rusforebygging, sammen med avkriminalisering av rusbruk.

Skadeforebygging

Vi vet at mange vegrer seg fra å kontakte nødteater i krisesituasjoner dersom det har vært ulovlige rusmidler i omløp. Det er også flere eksempler på at politiet velger å straffeforfølge personer som har vært utsatt for vold og voldtekt mens de har vært påvirket av rusmidler. SV har derfor på Stortinget tatt til orde for en "Samaratin Law" der personer som varsler ikke skal være bekymret for å bli tatt for personlig bruk av rusmidler.

En særlig utfordring ved bruk av ulovlige rusmidler er risikoen for å få i seg andre stoffer enn det man trodde det var. I Norge har vi de siste åra hatt flere dødsfall grunnet ecstasyforfalskningen PMMA og fentanyl. På et illegalt marked er det livsviktig at en har mulighet til å teste ut hvilke stoffer som er i rusmiddelet før bruk. Vi må derfor støtte opp under tjenester som rusmiddelanalysetjenesten i Oslo og bygge opp lignende tilbud i flere deler av landet.

SV vil:

- At Norge skal bort fra straffelinjen i rusforebyggingen og avkriminalisere brukerdoser.
- SV vil styrke kommunenes sosialfaglige hjelpeapparat.
- At FN-standarden for forebyggingspolitikk skal være rådende i Norge.
- Ha gratis og ungdomsstyrte fritidsaktiviteter i kommunene.
- Evaluere og samkjøre SLT-ordningen i kommunene i tråd med FN-standarden.
- Støtte opp under prosjekter som Rusmiddelanalysetjenesten. Det må bli tilgjengelig flere steder i landet.